

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen
Pormestari Juhana Vartiainen
Apulaispormestarit Anni Sinnemäki ja Paavo Arhinmäki

Vetoamus arkkitehtuuri- ja designmuseon sekä Eteläsataman Makasiinirannan kestäväen rakentamisen puolesta

Me allekirjoittaneet pidämme tärkeänä, että uusi arkkitehtuuri- ja designmuseo vihdoin toteutetaan. Yleinen mielipide tukee hanketta ja uuden museon sisältöjen suunnittelu ja kehittäminen etenee suotuisasti. Ehdollisia lupauksia hankkeen rahoittamiseksi on saatu kiitettävästi. Valtion (OKM) ja Helsingin kaupungin tiivis yhteistyö on tuottanut myönteisiä tuloksia.

Satamatoiminnoilta vapautuva Eteläsataman länsiranta tarjoaa kokonaisuudessaan ainutkertaisen tilaisuuden kehittää Helsingin merellistä sydäntä kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Uuden museon toteuttaminen alueelle luo hienon mahdollisuuden avata tämä historiallisesti arvokas kaupunkiympäristö kaikkien kaupunkilaisten yhteiseen käyttöön.

Olemme kuitenkin syvästi huolissamme museohankkeen ja koko Eteläsataman Makasiinirannan alueen toteutustavasta ja sen tuottamasta ympäristön laadusta. Meneillään olevan laatu- ja konseptikilpailun lähtökohtana on luovuttaa alue yksityisen sijoitustahon toteutettavaksi ilman selkeitä ennakkopäätöksiä tulevista toiminnoista. Kilpailuasiakirjoissa esitetyn uudisrakentamisen määrä ja sijoittelu on ilmeisessä ristiriidassa annettujen maisemallisten ja toiminnallisten tavoitteiden kanssa sekä jättää huomiotta alueen kulttuuriympäristön merkittävyyden ja sitä koskevat kansalliset ja kansainväliset tavoitteet, velvoitteet ja sopimukset.

Kilpailuohjelman sallimalla tiiviillä ja massiivisella uudisrakentamisella menetetään kansallismaiseman arvojen ja ranta-alueen tulevien käyttömahdollisuuksien lisäksi myös uudelle museolle valitun rakennuspaikan arvokkuus.

Suomenlinna on Unescon maailmanperintösopimuksen mukaisesti ”*maailman kaikkien kansakuntien yhteistä omaisuutta*”. Näin ollen Makasiinirannan arvojen vaalimisella osana maailmanperintökohteen suoja-alueetta on laajaa kansainvälistä merkitystä. Vetovoimaisena matkailukohteena Suomenlinnalla on myös huomattava paikallistaloudellinen merkitys Helsingille.

Esitämme, että Makasiinirannan alueen uudistaminen palautetaan valmisteltavaksi kaavoitushankkeena, joka perustuu arvokkaan alueen suojelutavoitteiden, ominaispiirteiden ja merellisen potentiaalin tunnistamiseen. Tämä palvelisi asukkaiden lisäksi myös Helsingin tunnettuutta pohjoismaisen demokratian ja arkkitehtuurin mallikaupunkina. Käynnissä olevan laatu- ja konseptikilpailun tulokset tulisi nähdä ainoastaan ideoina alueen kehittämiseksi. Tarvitaan myös selkeä päätös uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon yleisen arkkitehtuurikilpailun järjestämisestä. Siten luodaan museolle parhaat mahdolliset toteutusedellytykset.

Uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon sisältöjä selvittäneet työryhmät ovat korostaneet sekä yhteisöllisyyden että museon yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeyttä. Mikäli Makasiiniranta nähdään ensisijaisesti kiinteistökehityskohteena, alue saatetaan luovuttaa uuden museon varjolla sellaiselle rakentamiselle, joka ei lopulta tuo tälle merkittävälle ranta-alueelle laatu- ja konseptikilpailussa tavoiteltua monipuolista kaupunkikulttuuria.

Keskeinen kysymys onkin, voiko Makasiinirannasta syntyä kilpailuohjelman tavoitteiden mukainen museo- ja kulttuurirakennusten alue valitulla toteutusmenettelyllä vai valtaako alueen ohjelmassa ´tukitoimintona´ esitelty palvelu-, liike- ja muu toimitilarakentaminen. Kiinteistösijoituksena toteutettavat massiiviset hotelli- ja toimistorakennukset tuskin keräävät myönteistä huomiota asukkaiden tai vierailijoiden silmissä. Sen sijaan toimivia yleisömagneetteja voisivat olla vaikkapa merelliseen ympäristöön ja kestäväan kehitykseen liittyvät näyttely-, tutkimus- ja monitoimitilat tieto-, ravintola-, vapaa-aika- ja veneliikennepalveluineen, jotka aidosti vahvistaisivat alueen identiteettiä ja tukisivat arkkitehtuuri- ja designmuseon toimintaa.

Käsillä on ainutkertainen mahdollisuus Helsingin kulttuurikaupungin maineen vahvistamiseen. Vetoamme Teihin keskeisinä päättäjinä, että

1. Makasiinirannan uudistamisen edellyttämät kulttuuriympäristöselvitykset suojelusuosituksineen laaditaan ennen suunnittelun jatkamista koskevia päätöksiä.
2. Kaupunki ja valtio huolehtivat maailmanperintösopimuksen mukaisista velvoitteistaan.
3. Kaupunki mahdollistaa Makasiinirannan monipuolisten kulttuuripalvelujen kehittymisen ja toimintaedellytykset säilyttämällä maapohjan omistuksessaan.
4. Kaupunki ja valtio tekevät selkeän päätöksen uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon yleisestä arkkitehtuurikilpailusta ja museorakennuksen toteuttamisesta.

Vetoamuksen perustelut liitteenä.

Helsingissä 1. lokakuuta 2021

Aino Niskanen arkkitehtuurin historian professori emerita, Aalto-yliopisto
Mona Schalin arkkitehti, DOCOMOMO Rehabilitation Award 2021
Tiina Valpola arkkitehti, Arkkitehtuurin tiedotuskeskuksen toiminnanjohtaja 2012-2016

Vetoomusta tukevat:

Ranja Hautamäki	maisema-arkkitehtuurin professori, Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto
Maunu Häyrynen	maisematutkimuksen professori, Turun yliopisto
Juha Ilonen	arkkitehtuurin taiteilijaprofessori
Aki Kaurismäki	elokuvaohjaaja
Karin Krokfors	kaupunkisuunnittelun professori, Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto
Kimmo Lapintie	yhdyskuntasuunnittelun professori, Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto
Panu Lehtovuori	yhdyskuntasuunnittelun teorian professori, Arkkitehtuurin yksikkö, Tampereen yliopisto
Ville Lukkarinen	taidehistorian professori, Helsingin yliopisto
Elisa Lähde	maisema-arkkitehtuurin apulaisprofessori, Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto
Sari Nieminen	arkkitehtuurin taiteilijaprofessori
Panu Savolainen	arkkitehtuurin historian apulaisprofessori, Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto
Jyrki Sinkkilä	maisema-arkkitehtuurin professori, Arkkitehtuurin laitos, Aalto-yliopisto

Tiedoksi:

Opetus- ja kulttuuriministeriö
 Museovirasto
 Helsingin kaupunginhallitus
 Helsingin kaupunginvaltuusto
 Helsingin kaupunki, kirjaamo
 Uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon ohjausryhmä
 Arkkitehtuurimuseo
 Designmuseo
 Suomen Arkkitehtiliitto
 Alvar Aalto -säätiö
 Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo
 Taiteen edistämiskeskus
 Valtion arkkitehtuuri- ja muotoilutoimikunta
 Ornamo
 Rakennustaiteen Seura
 Icomos Suomen osasto
 Helsingin Sanomat
 Hufvudstadsbladet
 YLE-uutiset
 Svenska YLE
 Arkkitehti-lehti

LIITE

Perustelut 1. lokakuuta 2021 allekirjoitetun vetoomuksen kohtiin 1-4

1. Makasiinirannan uudistamisen edellyttämät kulttuuriympäristöselvitykset suojelusosuutuksineen laaditaan ennen suunnittelun jatkamista koskevia päätöksiä.

Eteläsataman Makasiinirannan valtakunnallisesti arvokkaaseen kansallismaisemaan ja maailmanperintökohteen suoja-alueelle rakentaminen edellyttää nykyistä perusteellisempia historiallisia ja maisemallisia selvityksiä. Tähän velvoittavat kansainväliset sopimukset, sitoumukset ja suositukset.

Makasiinirannan laatu- ja konseptikilpailussa esitetyt, suunnittelua ohjaavat arvot ja kilpailijoille asetetut vaatimukset ovat keskenään ristiriitaisia. Tämän selittää osin rakennus- ja ympäristöhistoriaselvitysten sekä ympäristövaikutusten arviointi- ja herkkyytarkastelujen puuttuminen. Alueen rakentaminen kilpailuohjelman mukaisesti tuottaisikin korjaamattomia vaurioita historiallisesti ainutkertaiseen ympäristöön.

Alueen tärkeä asema Helsingin empirekeskustan merellisen julkisivun osana vaatii erityisen huolellista ympäristövaikutusten selvittämistä kansallisen YVA¹-lainsäädännön ja ympäristöministeriön ohjeiden mukaisesti. Koska tätä ei ole tehty ennen laatu- ja konseptikilpailun julistamista, kilpailun tuloksia voidaan pitää ainoastaan yleisenä tulevaisuuden ideointina.

Makasiinirannan alueen kehittämisprosessi tulisi käynnistää pikaisesti avoimen ja vuorovaikutteisen kaavoituskäytännön mukaisesti. Monialaista tutkimustyötä edellyttävät selvitykset tulisi laatia ennen alueen suunnittelun käynnistämistä ja niiden esiin nostamat suojelutavoitteet tulisi asettaa suunnittelun lähtökohdaksi ottaen huomioon seuraavat näkökulmat:

- Laatu- ja konseptikilpailussa sallittu korkea ja massiivinen rakentaminen ei sovellu arvokkaan rakennuspaikan ominaislaatuun, mittakaavaan eikä maisemaan. Se ei myöskään jätä rantavyöhykkeelle riittävästi tilaa julkisille toiminnoille eikä pyöräily- ja jalankulkureiteille.
- Itään avautuvan ranta-alueen varjoisuus ja tuulisuus asettavat erityisiä haasteita viihtyisän ympäristön rakentumiselle; tämä näkökulma puuttuu kilpailuohjelmasta.
- Tähtitornin vuoren puisto näkymineen on ikoninen osa Suomen merellistä kansallismaisemaa. Se on vuosisatojen ajan toiminut osana Eteläsatamaa Helsingin käyntikorttina merelle. Kilpailuohjelman sallima uudisrakentaminen tuo kuitenkin kansallismaisemaan korkean muurin, joka peittää alueen dominantin, observatorion kruunaaman Tähtitorninmäen. Sallittu rakentamisvolyymi tukkii myös keskeiset näkymäakselit rantaan sekä empirekaupungin ja Katajanokan suuntaan.

---

¹ *ympäristövaikutusten arviointi*

2. Kaupunki ja valtio huolehtivat maailmanperintösopimuksen mukaisista velvoitteistaan.

Makasiiniranta on osa Suomenlinnan maailmanperintökohteen suoja-alueetta. Ratifioidessaan Suomenlinnaa koskevan maailmanperintösopimuksen² on Suomen valtio sitoutunut siihen, että maailmanperintökohteiden ja niiden erityinen yleismaailmallinen arvo (*OUV Outstanding Universal Value*) säilyminen turvataan kansallisen lainsäädännön keinoin. Tämä vaatimus sisältyy myös Suomen valtioneuvoston hyväksymään kansalliseen maailmanperintöstrategiaan 2015-2025³ ja strategian toimeenpanosuunnitelmaan. Unescon maailmanperintökeskus on kuitenkin nostanut esiin huolen Suomen nykyisen lainsäädännön mahdollisuuksista turvata maailmanperintökohteiden arvot.⁴

- Suomenlinna liitettiin Unescon maailmanperintöluetteloon 1991 sotilasarkkitehtuurin historian edustavana esimerkkinä. Maailmanperintökohteen suoja-alueen tarkoituksena on turvata kohteen erityiset yleismaailmalliset arvot.⁵
- Kun kaavoitusta tai rakentamista suunnitellaan maailmanperintökohteeseen tai sen läheisyyteen, suunnitelmien pohjaksi vaaditaan riippumattoman asiantuntijatahon – mieluiten kansainvälisen asiantuntijaryhmän – laatima HIA-analyysi⁶, jota tulee jatkaa koko prosessin ajan. Makasiinirannan osalta tällaista vaikutusanalyysiä ei ole tekeillä, vaikka alueen laatu- ja konseptikilpailu on julistettu jo 12.5.2021.
- Jo vuonna 2012 Unescon maailmanperintökomitea asetti Suomen valtiolle veloitteen Suomenlinnan suoja-alueen vyöhykkeistämistä kaavoituksen ohjeeksi. Kyseistä Makasiinirannan suunnittelulle keskeistä selvitystä ei kuitenkaan ole tehty.

3. Kaupunki mahdollistaa Makasiinirannan monipuolisten kulttuuripalvelujen kehityksen ja toimintaedellytykset säilyttämällä maapohjan omistuksessaan.

Makasiinirannan laatu- ja konseptikilpailun sallima kansallismaiseman myyminen yksityiselle sijoittajalle⁷ vähentää kaupungin mahdollisuuksia valvoa kansalaisten etua ja alueen rakentamista. Säilyttämällä alue kaupungin omistuksessa voitaisiin välttää kansallismaiseman ja uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon joutuminen kiinteistömarkkinoiden pelinappulaksi. Silloin kaupungilla olisi mahdollisuudet tukea Makasiinirannan kehittymistä vetovoimaiseksi kokonaisuudeksi, joka rikastuttaisi vanhaa keskustaa uudella arkkitehtonisella ja toiminnallisella kerrostumalla. Monipuolisen kaupunkielämän ja kiinnostavan kaupunkikuvan syntymiseen ei hyväkään suunnitteluosaaminen yksinään riitä. Siihen tarvitaan valistunut tilaaja, joka viime kädessä määrittelee suunnittelua ohjaavat arvot ja tavoitteet.

---

² Asetus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta SopS 19/1987

³ Yhteinen perintömme, toimenpide 3 sivu 22.

⁴ UNESCO, World Heritage Centre kirje (Ref CLT/WHC/EUR/21/13363, 30 June 2021) State of conservation of the World Heritage property "Old Rauma"

⁵ Outstanding Universal Value, OUV.

⁶ Heritage Impact Assessment.

⁷ Kaupunkiympäristölautakunnan äänestyspäätös 13.4.2021 § 174.

- Makasiinirannan kilpailuohjelman mukaan aluetta kehitetään kulttuuri- ja museo- rakennusten sijoituspaikkana sekä museotoimintaa tukevien toimintojen alueena. Konkreettisine esimerkkeinä nostetaan esiin palvelu-, liike- ja muut toimitila- rakennukset sekä mahdollinen hotelli. Muihin kulttuurirakennuksiin kuin arkkitehtuuri- ja designmuseoon ei viitata. Olisi kuitenkin tärkeää, että museon rinnalle syntyisi sen arvokkaan sijainnin edellyttämää uudenlaista ja pääkaupungin vetovoimalle merkityksellistä rakentamista. Toimistotyöpaikat tai majoituspalvelut eivät luo ympärilleen haluttua vilkasta kaupunkielämää.
- Alueen profiilia kohottavia ja kaikkien helsinkiläisten tarpeita palvelevia toimintoja voisivat olla esimerkiksi Itämeren kulttuurihistoriaan ja suojeluun, maailmanperintöön, rakentamisen ja muotoilun kiertotalouteen tai hiilineutraaliuteen liittyvät näyttely- ja tutkimuskeskukset – tai vaikka Tove Jansson -taidekeskus – jotka synnyttäisivät ympärilleen yleisöaktiiviteetteja ja kaupallisia palveluja. Niiden myötä Helsingin kaupunki osoittaisi olevansa tulevaisuuteen katsova ja arvokasta rakennuspaikkaa kunnioittava, vastuullinen ja näkemyksellinen kaavoittaja.
- Kauppatorin umpikujamaisena lisäkkeenä itään avautuvasta varjoisasta ranta- alueesta, jonka rakennetun ytimen muodostaisivat hotellit ja iltaisin tyhjenevät liike- ja toimistotilat, ei voi syntyä uutta näyttämöä elävälle kaupunkikulttuurille. Makasiinirannan rakentamisen laatu, määrä ja sijainti tulisivat ottaa uuteen tarkasteluun. Uudisrakentamisen tulisi sijaita riittävän etäällä rannasta, jotta alueesta muodostuisi toimiva osa Helsingin niemeä kiertävää merellistä maisemareittiä. Kilpailuohjelman esittämän ahtaan ja kapean julkisen ulkotilan sijaan rantaviivan tuntumaan tulisi luoda tilava oleskelu-, jalankulku- ja pyöräilyvyöhyke, josta olisi luonteva yhteys myös Tähtitornin vuoren puistoon ja Kaartinkaupungin kortteleihin.

4. Kaupunki ja valtio tekevät selkeän päätöksen uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon yleisestä arkkitehtuurikilpailusta ja museorakennuksen toteuttamisesta.

Uutta museohanketta on edistetty monin tavoin myönteisellä tavalla, mutta sen toteuttaminen osana Makasiinirannan laatu- ja konseptikilpailun sallimaa yksityistä aluekehityshanketta sisältää monia epävarmuus- ja riskitekijöitä:

- Kilpailuasiakirjoissa ei ole yksiselitteisesti määritelty museota koskevan arkkitehtuurikilpailun edellytyksiä tai järjestäjätahoa. Niissä viitataan ainoastaan yleisesti siihen, että alueelle tavoitellaan uutta museota ja että tulevan museon huoltoliikenne on turvattava.
- Kilpailuasiakirjojen mukaan alueen omistaja tulisi olemaan yksityinen kiinteistösijoittaja. Tällöin on mahdollista, että alue vaihtaa omistajaa yksityisillä kiinteistömarkkinoilla ja alkuperäisen kaupan ehdot liudentuvat myyntien myötä. Tämä vaarantaisi uuden museon laadukkaan toteuttamisen ja myös rakennuksen alkuperäisten vuokraehtojen säilymisen. Museorakennus tulisi toteuttaa tavalla, joka ei heikennä museon toiminnan taloudellisia edellytyksiä jatkossa.
- Museoiden rakentamisen edellytyksinä pidetään yleisesti sitä, että itse museo- rakennuksen ympärillä on runsaasti vapaata tilaa. Silloin ulkotiloissakin voidaan järjestää näyttelyitä, ja tilaa riittää myös museorakennuksen mahdolliselle laajentumiselle. Kiinteistösijoittajan näkökulmasta taloudellinen kannattavuus on kuitenkin sidoksissa pikemminkin rakennusoikeuden määrään kuin avoimien ulkotilojen mahdollistamiseen.